

Hongarije,

het zwart-licht theater

In de zomer van 1998 zijn we met Floris en Merlijn (onze twee jongste zonen) in Oost-Europa en bezoeken we ook Hongarije. Zij kunnen zich vast nog wel de grote hoeveelheden vlees herinneren die op het menu stonden van de Hongaarse cuisine (waar ze erg tevreden over waren) en het brood waar regelmatig kummel inzat (dat ze helemaal niet lekker vonden). Maar mijn herinnering aan Hongarije gaat vooral over het zwart-licht theater. Want als je ooit in Boedapest bent, ga naar het zwart-licht theater. Je weet niet wat je ziet. Bijna letterlijk.

Zoals zoveel fraaie uitvindingen komt ook deze vorm van theater uit China. Tijdens de Ming-dynastie (1368-1644) verloor een van de keizers zijn oudste zoon. Nu leefde er aan het hof ook een 'magiër' en die beloofde de zoon te doen herleven. En om dat voor elkaar te krijgen, bewogen in het zwart geklede dienaren het witgeklede lichaam van zoon Liang tegen een totaal zwarte achtergrond. Althans, dat is het – toch tamelijk lugubere – verhaal. Feit is echter, dat de techniek van zwart-tegen-zwart al eeuwen geleden beschreven is in de Chinese theatergeschiedenis. Pas in de 16de eeuw werd in Japan melding gemaakt van deze kunstvorm en daarna waaide het fenomeen over naar Europa.

De moderne vorm van dit theater werd echt op de kaart gezet door de Fransman George Lafaille, terecht de 'vader van het zwart-licht theater' genoemd. Er kwam een variant die ultraviolet licht gebruikte, waardoor meer kleuren mogelijk waren en hede ten dage is een zwart-licht voorstelling veel meer een multimedia performance geworden. Maar in Oost-Europa zijn de zwart-licht theaters nog steeds te bezoeken, tot op de dag van vandaag. In Boedapest dus ook. En wij zagen de oude vorm met fluoriserende kostuums (alleen wit) in een absoluut verduisterde zaal. De voorstellingen werden de hele dag door gespeeld en de zaal was lang niet vol.

De velours/fluwelen zwarte gordijnen en de totaal verduisterde zaal zorgen ervoor dat je de inktzwart geklede – en geschminkte – spelers dus echt niet ziet. Behalve als ze zich ineens omdraaien en er op de achterkant van hun pak een skelet is geschilderd in helder wit. Als geesten verschijnen en verdwijnen ze. Ongetwijfeld hangen ze aan touwen, of staan ze op stellages, want ook hoog in de lucht zie je soms opeens witte vormen komen en gaan. Het is fantastisch. De begeleiding bestaat uitsluitend uit klassieke muziek. De Bolero natuurlijk, maar ook muziek van Prokofjev en nog meer componisten die ik niet direct herken. De muziek is vrij hard, zodat het eventuele lawaai van schuivende (zwarte) wanden en deuren (?) niet hoorbaar is. Ik vind het in het begin een beetje griezelig en ik denk door al die verwijzingen naar de dood, dat het me ook niet echt geschikt lijkt voor kinderen en de 'faint-hearted' onder ons, maar het is wel heel speciaal en eigenlijk is het een inkijsje in een magische wereld. Ik ben erg blij dat ik het gezien heb.